

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 5/2024-20

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátska kancelária VARMUS s. r. o., Palárikova 83, Čadca, proti postupu Okresného súdu Žilina (predtým Okresného súdu Čadca) v konaní vedenom pod sp. zn. CA-4C/46/2020 (predtým sp. zn. 4C/46/2020) takto

r o z h o d o l :

- Postupom Okresného súdu Žilina (predtým Okresného súdu Čadca) v konaní vedenom pod sp. zn. CA-4C 46/2020 (predtým sp. zn. 4C/46/2020) **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
- Okresnému súdu Žilina **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. CA-4C 46/2020 konal bez zbytočných prietahov.
- Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **3 500 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Žilina **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Okresný súd Žilina **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **530,86 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Uznesením č. k. I. ÚS 5/2024-9 z 11. januára 2024 Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľa (doručenú 18. decembra 2023), ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva

na prerokovanie svojej veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Žilina (predtým Okresného súdu Čadca) v konaní vedenom pod sp. zn. pod CA-4C/46/2020 (predtým sp. zn. 4C/46/2020). Súčasne navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietahov, priznal mu primerané finančné zadosťučinenie v sume 30 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a ostatného spisového materiálu vyplýva, že sťažovateľ sa žalobou podanou 1. decembra 2016 na Okresnom súde Čadca (na konanie príslušný súd do svojho zrušenia 1. júna 2023, pozn.) domáha náhrady škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zodpovednosti štátu“) proti žalovanej Slovenskej republike zastúpenej Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „žalovaná“) za nezákonné trestné stíhanie, ktoré bolo právoplatne zastavené uznesením Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky. Opíšu chronologický priebeh napadnutého konania pôvodne vedeného pod sp. zn. 5C 116/2016, uvádza, že súd prvej inštancie vo veci po prvýkrát rozhodol rozsudkom č. k. 5C 116/2016-281 z 23. októbra 2017, ktorým konanie v časti uplatneného nároku zastavil a vo zvyšnej časti žalobu zamietol. O odvolaní sťažovateľa rozhodol Krajský súd v Žiline rozsudkom č. k. 5Co 154/2018-323 z 31. júla 2018 a rozhodnutie súdu prvej inštancie ako vecne správne potvrdil. Na základe dovolania sťažovateľa Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením č. k. 6Cdo 87/2019-396 z 24. júna 2020 rozsudok krajského súdu a rozsudok okresného súdu vo výrokoch II, III a IV zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (vec bola na Okresnom súde Čadca vedená pod novou sp. zn. 4C/46/2020, pozn.). Okresný súd Čadca rozsudkom č. k. 4C/46/2020-586 zo 7. apríla 2022 uložil žalovanej zaplatiť sťažovateľovi sumu 5 447,72 eur z titulu rozdielu na výsluhovom dôchodku za obdobie od 1. decembra 2013 do 31. decembra 2015 a vo zvyšnej časti žalobu zamietol. O odvolaní, ktoré podali obe strany sporu, rozhodol krajský súd uznesením č. k. 10Co 196/2022-673 z 28. septembra 2023 tak, že rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

3. Po vrátení veci z krajského súdu 17. októbra 2023 Okresný súd Žilina (ďalej aj „okresný súd“) nariadil termín pojednávania na 17. január 2024, ktorý bol však zrušený po doručení vyšetrovacieho spisu 12. januára 2024, pretože zákonná sudkyňa potrebuje vyšetrovací spis v rozsahu 8 407 strán preštudovať.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Podstata argumentácie sťažovateľa spočíva v tom, že postup okresného súdu je poznačený nečinnosťou, ale najmä nesústredenou činnosťou premietnutou do vydania dvoch nesprávnych súdnych rozhodnutí, ktoré sťažovateľ považuje za výsledok nesprávneho výkladu súdu o premlčaní ním uplatneného nároku. Sťažovateľ zdôrazňuje, že nezákonným postupom štátu v trestnom konaní a následne nesústredeným postupom súdov v civilnom konaní utrpel nielen majetkovú, ale najmä psychickú ujmu, ako aj ujmu na svojej povesti.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

5. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti sp. zn. 1SprS/18/2024 z 13. februára 2024, opakujúc dôvody ústavnej sťažnosti, a z hľadiska predmetu konania konštatoval, že vzhľadom na samotný rozsah žaloby vrátane jej príloh a súčasne kumuláciu viacerých nárokov uplatnených žalobou je predmetné konanie spojené s náročnou prípravou veci tak, aby obe procesné strany mali možnosť kvalifikovane sa vyjadriť k uplatneným nárokom a aby kvalifikovaná príprava veci umožnila vec efektívne prejednať a rozhodnúť. V priebehu konania žalobca učinil dispozíciu s predmetom žaloby, a to čiastočným späťvzatím žaloby. Dňa 23. októbra 2017 bolo vo veci nariadené pojednávanie, na ktorom súd čiastočne konanie zastavil, v časti zamietol nárok žalobcu v súvislosti so spornou otázkou legitímácie žalovaného. Na odvolanie žalobcu krajský súd rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil. K zrušeniu oboch rozhodnutí súdu došlo až na základe podaného mimoriadneho opravného prostriedku – dovolania, najvyšším súdom, ktorý zrušil rozhodnutia súdov v napadnutých výrokoch a vec v rozsahu zrušenia týchto rozsudkov vrátil Okresnému súdu Čadca na ďalšie konanie a rozhodnutie. Po doručení rozhodnutia najvyššieho súdu procesným stranám s poskytnutím lehoty na vyjadrenie sa k rozhodnutiu najvyššieho súdu súd po predoručení vyjadrení stranám nariadil vo veci pojednávanie 3. júna 2021 a po doplnení dokazovania a rozšírení návrhu žalobcom sa 24. februára 2022 uskutočnilo pojednávanie s následným odročením na vyhlásenie rozsudku 7. apríla 2022.

6. Na základe odvolaní podaných oboma sporovými stranami po vykonaní úkonov s nimi spojených bol spis 16. decembra 2022 predložený krajskému súdu na rozhodnutie. Krajský súd rozhodol 28. septembra 2023 zrušujúcim uznesením a 17. októbra 2023 bol spis vrátený prvoinštančnému súdu na opätovné prejednanie a rozhodnutie. Dňa 21. novembra 2023 sudkyňa nariadila termín pojednávania na 17. január 2024. Na základe podanej žiadosti súdu o doručenie vyšetrovacieho spisu Úradu špeciálnej prokuratúry bol predmetný vyšetrovací spis doručený 12. januára 2024, a to v rozsahu 8 407 strán. Okresný súd ďalej uvádza, že 15. januára 2024 bol vyšetrovací spis predložený sudkyňi, ktorá ho zaslala na účel štúdia spisu Okresnej prokuratúre v Čadci a vzhľadom na rozsah spisového materiálu a potrebu oboznámiť sa s obsahom spisu tak súdom, ako aj procesnou stranou došlo následne k zrušeniu termínu pojednávania 17. januára 2024 tak, aby bol vytvorený dostatočný časový priestor na jeho prípravu a na účel preštudovania pripojeného spisu.

7. Podľa okresného súdu skutková a právna zložitosť veci je spojená so zvýšenými nárokmi na prípravu a samotné prejednanie danej veci. Zvýšená náročnosť veci je spojená aj s rozdielnou rozhodovacou praxou súdov, čo sa prejavilo aj v pomeroch konkrétnej právnej veci, keď k zrušeniu rozhodnutí súdov prvej a druhej inštancie došlo až na základe podaného mimoriadneho opravného prostriedku.

8. S prihliadnutím na okamih začatia sporu v decembri roku 2016, ako aj skutočnosť, že k dnešnému dňu vo veci nebolo právoplatne rozhodnuté, poznajúc judikatúru ústavného súdu, v zmysle ktorej stav právnej istoty nastáva až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu, je podľa okresného súdu zrejmé, že ani nejednotná rozhodovacia prax súdov nemôže mať dopad na ústavou garantované právo procesnej strany. Napriek uvedenému je okresný súd toho názoru, že súdu prvej inštancie nemožno vytýkať neefektívne konanie vo veci, prípadne

zbytočné prietahy. Pokiaľ by však ústavný súd napriek uvedenému dospel k odlišnému záveru, navrhuje, aby s prihliadnutím na už uvedené skutočnosti, stanovisko zákonného sudcu a predloženú chronológiu procesných úkonov súdu a procesných strán uvedené zohľadnil pri rozhodovaní o poskytnutí primeraného zadosťučinenia.

9. Zákonná sudkyňa vo svojom stanovisku z 29. januára 2024, ktoré je súčasťou vyjadrenia okresného súdu, vyslovila nesúhlas s tvrdením sťažovateľa, že by okresný súd vo veci nesprávne rozhodol, keďže postupoval v súlade so záväzným právnym názorom krajského súdu a najvyššieho súdu, ktorými bol viazaný, preto nejde o svojvoľný výklad ustanovení zákona, nejde o ohýbanie práva. Tiež uviedla, že nezodpovedá za celý priebeh konania, nezodpovedá za dobu, po ktorú vec bola na krajskom alebo na najvyššom súde. S tvrdením, že nemala prietahy v konaní, popísala jednotlivé procesné úkony od nápadu veci až do súčasnosti. Podľa zákonnej sudkyne úkony, ktoré boli vykonané, boli efektívne, smerujúce k predmetu sporu, teda právne relevantné, a preto čas, ktorý bol venovaný na riadny, efektívny, zákonný postup súdu, nemožno považovať za „zbytočné prietahy“. Poukázala na to, že nie je konkretizovaný ani jeden úkon sudkyne, ktorý sťažovateľ považuje za neefektívny, právne irelevantný, spôsobujúci „zbytočné prietahy“ v konaní. Celý postup budí u sudkyne dojem účelového postupu na účel množenia úkonov právnej pomoci a na účel vyťažiť zo situácie maximálny ekonomický prospech. Žiadala ústavnú sťažnosť ako nedôvodnú zamietnuť.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd podľa (§ 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania a predloženého súdneho spisu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

11. Pred samotným ústavnoprávnym prieskumom ústavný súd pripomína prechod výkonu súdnictva v sťažovateľovej veci [§ 181 ods. 1 písm. c) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov v platnom znení] z Okresného súdu Čadca na Okresný súd Žilina dňom 1. júna 2023.

12. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020).

13. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou (m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Frydlender v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96, a vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko zo 16. decembra 2003, sťažnosť č. 58172/00) zohľadňuje (1)

právnú a faktickú zložitost' veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu, a prihliada sa pritom aj na význam konania pre sťažovateľa.

14. Z hľadiska povahy veci ústavný súd rezultuje, že napadnuté konanie nie je právne ani skutkovo natoľko zložité, aby muselo trvať tak dlho. V konaní podľa zákona o zodpovednosti štátu je okrem tvrdení sporových strán pre okresný súd v zásade určujúce rozhodnutie iného príslušného orgánu, ktorý určité rozhodnutie pre nezákonnosť zmenil alebo zrušil alebo zastavil trestné stíhanie (§ 6 ods. 1, § 8 ods. 3 zákona o zodpovednosti štátu, pozn.), resp. konštatoval nesprávny úradný postup (§ 9 ods. 1 zákona o zodpovednosti štátu, pozn.). Rozhodovanie o nárokoch na náhradu škody a nemajetkovej ujmy patrilo a patrí do pomerne bežnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov (m. m. I. ÚS 343/2021). V danej veci istá skutková náročnosť môže byť daná tým, že žaloba sťažovateľa má rozsah 157 strán spolu s prílohami a že môže ísť i o právne náročnejšiu vec, keď predmetom konania sú štyri nároky, z ktorých o dvoch bolo konanie rozsudkom z 9. júna 2017 zastavené (v častiach o zaplatenie súm 16 914,07 eur z titulu odchodného a 12 138 eur spolu s úrokom z omeškania z titulu výsluhového dôchodku) a o zvyšných nárokoch (náhrady trov trestného konania vo výške 5 427,97 eur a nemajetkovej ujmy vo výške 20 250 eur), ako aj o rozšírenej žalobe z 29. novembra 2021 o nároku na výsluhovom dôchodku za obdobie od roku 2009 do roku 2021 okresný súd naďalej koná. V kontexte posudzovanej dĺžky napadnutého konania ku dňu rozhodovania o ústavnej sťažnosti sťažovateľa (sedem rokov a tri mesiace) je potrebné mať na zreteli, že aj realizácia procesných úkonov administratívnej povahy (doručovanie podaní sporových strán a úkony spojené s predložením spisu súdu vyššej inštancie) si objektívne žiada určitý časový priestor rovnako ako štúdium pripojeného spisového materiálu týkajúceho sa pôvodného trestného konania.

15. V správaní sťažovateľa ústavný súd nevzhladol také okolnosti, ktoré by zásadne ovplyvnili doterajšiu dĺžku konania. Je však potrebné na tomto mieste pripomenúť, že Civilné sporové konanie osobitne po 1. júli 2016 je konaním dôkazným, ovládaným tzv. prejednávacím princípom (princípom formálnej pravdy). V takomto type konania sú sporové strany povinné substancovať svoje skutkové tvrdenia a dôkazné návrhy v jednotlivých procesných úkonoch (povinnosť tvrdenia a dôkazná povinnosť). Ak sa teda sťažovateľ rozhodol meniť a dopĺňať svoje podania, musí rátať s tým, že okresný súd sa musí s jeho podaniami vysporiadať, čo si nesporne tiež vyžaduje určité časové obdobie.

16. Bez potreby podrobných analýz je pre ústavný súd podstatné, že okresný súd mal síce snahu vo veci konať plynulo, avšak nie všetky jeho úkony efektívne smerovali ku konečnému rozhodnutiu vo veci. V tejto súvislosti považuje za potrebné dať do pozornosti, a to nielen okresnému súdu, čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) a dôsledné využitie jeho ďalších inštitútov vrátane prostriedkov procesného útoku a procesnej obrany a sudcovskej koncentrácie konania (§ 149 až § 153 CSP). Účelom a zmyslom týchto procesných prostriedkov je najmä prispieť k naplneniu princípu procesnej ekonomie vrátane rýchlosti konania, zabrániť zdržiavaniu konania a motivačne pôsobiť na strany sporu, aby procesné úkony vykonávali včas. Tieto prostriedky zároveň limitujú aj navrhovanie dôkazov počas súdneho sporu s prihliadnutím na aktivitu strán, ktorých cieľom by malo byť rýchle a hospodárne vyriešenie ich vzájomného sporu. Zodpovednosť za výsledok sporu patrí sporovým stranám, ktoré majú v spore preukázať vysokú mieru procesnej aktivity a svoje skutkové tvrdenia dokázať. Procesná aktivita má mať na zreteli najmä časové kritérium, a to včasnosť, ktorú posudzuje podľa vlastnej úvahy konajúci súd (osobitne s dôrazom

na naplnenie požiadavky hospodárnosti a rýchlosti vedenia súdneho sporu). Z chronologického prehľadu procesných úkonov síce nemožno identifikovať dlhšie obdobia nečinnosti, no napriek tomu okresný súd nekonal dostatočne striktné podľa nových pravidiel sporového konania. Podľa názoru ústavného súdu okresný súd v napadnutom konaní doteraz dostatočne nevyužil procesné nástroje, ktoré mu Civilný sporový poriadok ponúka, čo by mu umožnilo vo veci oveľa rýchlejšie a efektívnejšie rozhodnúť (k tomu napr. I. ÚS 7/2022, I. ÚS 414/2023).

17. O nesprávnom postupe okresného súdu napokon svedčia aj dve zrušujúce rozhodnutia súdov vyššej inštancie. Hoci okresnému súdu nemožno k celkovej dĺžke konania pričítať obdobia, keď sa vec nachádzala na odvolacom súde (od 25. mája 2018 do 2. augusta 2018 a od 16. decembra 2022 do 17. októbra 2023, pozn.) a na dovolacom súde (od 27. decembra 2018 do 30. júla 2020, pozn.), najväčšia časť zodpovednosti za konanie trvajúce viac ako sedem rokov objektívne ide na jeho ťarchu. V tomto smere je obrana okresného súdu a zákonnej sudkyne nenáležitá.

18. V konklúzii už uvedeného ústavný súd uzatvára, že celková dĺžka viac ako sedem rokov trvania súdneho sporu značne vybočila z rámca požiadavky dosiahnutia konečného rozhodnutia vo veci v primeranej lehote, čím bolo nesporne zasiahnuté do ústavne zaručeného základného práva sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.

Príkaz konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

19. Keďže napadnuté konanie nie je právoplatne skončené, dokonca v spore nie je nateraz ani meritórne rozhodnuté, keď pojednávanie nariadené na 17. január 2024 sa neuskutočnilo, ústavný súd v súlade s čl. 127 ods. 2 druhou vetou ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

20. Sťažovateľ sa domáha, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 30 000 eur. Vzhľadom na konštatovanú neefektívnu činnosť okresného súdu, uložený príkaz konať, berúc do úvahy všetky okolnosti prípadu, t. j. celkovú doterajšiu dĺžku konania, správanie sťažovateľa a postup okresného súdu (k tomu body 14 až 16 odôvodnenia tohto nálezu), majúci na zreteli, že cieľom priznania finančného zadosťučinenia je zmiernenie ujmy pocítovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, nie získanie iného majetkového prospechu, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 3 ústavy, § 133 ods. 3, písm. e) a § 135 zákona o ústavnom súde priznal sťažovateľovi ako primerané finančné zadosťučinenie 3 500 eur a vo zvyšnej časti tomuto návrhu nevyhovel (body 3 a 5 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

21. Ústavný súd podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia (bod 4 výroku tohto nálezu) za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (prevzatie, príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 208,67 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 12,52 eur, t. j. spolu 442,38 eur plus 20 % DPH, ktorého je právny zástupca sťažovateľa platcom (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3, § 18 ods. 3 vyhlášky

Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov).

22. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. februára 2024

Miloš Mad'ar
predseda senátu